

פרוטוקול מס' 7/67

מישיבת ועדת החוקה; חוק ומשפט, שהתקיימה
ביום ד', 8.7.59, בשעה 8.30

נכח:

- חברי הוועדה: ז. ורהפטיג - היו"ר
- ב. אזניה
- ע. איכילוב
- מ. בגין
- י. בדר
- י. בורג
- ה. ברגר
- ד. בר-רב-האי
- ע. דגני
- ד. הקסין
- ש. יוניצ'מן
- ב. לוקר
- ח. צדוק
- י. קליבנוב
- מ. קסיס
- ח. רובין
- י. רוקח
- י. שופמן

- מוזמנים: מר רוזן - שר המשפטים
- מר בר-יהודה - שר הפנים
- מר צילן - המפקח הארצי על הבחירות

- סדר-היום:
- א. חוק יסודי: הכנסת (תיקון);
- ב. חוק הבחירות לעיריות (הוראות שעה) (תיקון);
- ג. חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 3);
- (הצעות חוק מטעם חה"כ בדר, בן-אהרן, צדוק, רובין, רוזנברג ורוקח).

=====

אני פותח את הישיבה.

היו"ר ז. ורהפטיג:

על סדר-יומה של הוועדה הצעות תיקונים בקשר עם טועד

הבחירות.

שר הפנים:
 הרשימות הנספחות של בעלי זכות בחירה לרשויות המקומיות צריכות לכלול את אלה שאינם אזרחי המדינה ולכן אינם משתתפים בבחירות לכנסת, אבל הם רשאים להשתתף בבחירות לרשויות המקומיות בהן הם מתגוררים. במרכז למיכון ישנה רשימה של לא-אזרחים מקרב העולים אשר עם כואם ארצה הצהירו כי אינם רוצים באזרחות ישראלית. כמו כן, ישנם אזרחי המדינה אשר ויתרו על אזרחותם בזמן האחרון, כי קודם לכן לא ניתנה הרשות לכך. אך מספרם של אלה אינו רב ואינו מהווה גורם רציני בבחירות.

לעומת זאת יש ללא ספק בין 10,000 עד ל-15,000 אפילו ערביי ישראל אשר מניחים שהינם אזרחי המדינה, ועל כל פנים לא ויתרו באופן רשמי על אזרחותם. לכן אין הם נמצאים בשום רשימה. אין כל ספק שהם תושבים קבועים ויש להם זכות להשתתף בבחירות לרשויות המקומיות. משום כך דווקא בסטור זה ניתן לצפות למספר ערעורים גדול יותר מאשר לגבי פנקס הבחורים לכנסת. יש גם לקחת בחשבון שכל הגבלה באפשרות הערעור לגבי הסטור הערבי עלולה לקבל איזה צביון נוסף שאיש אינו מתכוון לו ובוודאי.

אבלם מעונינים כי לא יהיה מקום לכל חשד כזה. לכן את מועד הערעורים לבני זכות הבחירה: לרשויות המקומיות בוודאי שאין לקצר אלא אולי אף להאריך.

לפני הוועדה מונחת הצעה לוח זמנים לבחירות לרשויות המקומיות, המראה כיצד יוקדם כל מועד שבלוח אם יוחלט על קיום הבחירות ב-3 בנובמבר. בגלל החגים אי אפשר היה להקדים כל מועד שבלוח המקורי ב-14 יום.

לפרסום הודעה על מקומות הקלפי ניתנו 7 ימים ואינני חושב שבעיר שיש בה עשרות קלפיות ניתן לצמצם מועד זה, מבלי לסכן את ממדי ההשתתפות בבחירות.

היו"ר ז. ורהפטיג: אני חושב שמספיקים לכך 4 - 3 ימים.

שר הפנים: בין פרסום הודעה על מקומות הקלפי לבין פרסום ההתקשרויות על-ידי הוועדה ברשומות בעתונים יומיים אין כל הבדל בזמן - שניהם 7 ימים לפני הבחירות. אינני חושב כי זהו זמן מוגזם.

7 ימים קודם לכן נמסרה על ידי באי-כוח הרשימות לוועדת הבחירות המרכזית הודעה על התקשרות הרשימות.

2 ימים קודם לכן - פרסום רשימות המועמדים ברשומות. מועד זה מצומצם ביותר. לעומת זאת ניתן זמן בהרחבה בין מסירת הודעה על ההתקשרות ועד לפרסומה.

בקשר עם פרסום רשימות המועמדים ברשומות עלי להעיר את חשומת-לב הוועדה כי רשימות המועמדים מוגשות לוועדה 50 לפני הבחירות ומתפרסמות 16 יום לפני הבחירות. זאת אומרת, בין שתי הפעולות נותר רווח זמן המתחלק כדלקמן: לאחר הגשת רשימות המועמדים יש מועד של 10 ימים למסירת הודעה לבאי-כוח הרשימות על ליקויים ברשימות; 6 ימים לתיקון הליקויים על ידי באי-כוח הרשימות; 5 ימים לבדיקת התיקונים על ידי הוועדה ומסירת הודעה על-ידה לבאי-כוח הרשימות בדבר אישור או סירוב לקבל את הרשימות. (29 יום לפני הבחירות); 4 ימים להגשת ערעור לבית המשפט העליון על סיהוב הוועדה לאשר רשימה; מסירת פסקי-הדין על ידי בית המשפט העליון לוועדת הבחירות המרכזית - 5 ימים; פרסום ברשומות עד ל-4 ימים לאחר מתן פסק-הדין.

כאשר הוועדה בודקת את רשימת המועמדים, היא צריכה לבדוק אם המועמדים הם בעלי זכות בחירה פסיבית; היא צריכה לבדוק את אמיתות החתימות על רשימות שאינן מוגשות על ידי סיעות הכנסת היוצאת. לכן 10 ימים לבדיקת הרשימות אינם יותר מדי זמן. ניתן אולי לקצץ את המועד שבין פרסום ההודעה על ידי הוועדה על דבר מקום ומועד הגשת רשימות המועמדים לבין מועד הגשת הרשימות.

י. בדר: אי-אפשר לקצץ במועד זה.

שר הפנים: כדי שברור יהיה היכן ניתן אולי לקצץ בזמן, עלי לציין שכל הפעולות ביחס לרשימות המועמדים יכולות להתחיל רק עם סיום כל הטיפול בפנקס הבוחרים. מסירת הרשימות הנכנסות של הבוחרים צריכה להמסר לוועדת הבחירות המרכזית ב-7.14. זאת אומרת, שבמועד זה אין כל אפשרות לקצץ. להגשת ערעורים לבית המשפט ניתנו 14 יום, היינו עד 27.7 (עד היום הוגשו כלל בתי המשפט בערך כ-100 ערעורים, אך רוב הערעורים מוגשים ביומיים האחרונים לפני אום המועד להגשתם; החאריך האחרון להגשת ערעורים הוא למעשה החאריך הראשון להתחלת עבודתם של בתי המשפט. כך זה היה בבחירות הקודמות ואין להניח שהמצב ישתנה עכשיו). מסירת פסקי-הדין לשר הפנים היא עד 13.8, כלומר לבית המשפט ניתנו 16 יום.

להשלמת פנקס הבוחרים ניתן חודש ימים - עד 13.9. עבודה זו תהיה הפעם מסובכת מאד, מפני שמוכרחים לקחת בחשבון את אלה הבוחרים לרשויות מקומיות בלבד ולכן תהיינה רשימות בודדות.

היו"ר ז. ורהפטיג: אם הכנסת תבטל את הנספחים לרשויות המקומיות, כלומר - תוותר על קולותיהם של כ-13 אלף איש שאינם אזרחי המדינה, האם אפשר יהיה להקדים את הבחירות?

או.

שר הפנים:

בזמנו הצעתי זאת. אבל הנחתי שאז נצטרך לתת לכ-20 אלף איש מועד של כמה חדשים למען יוכלו להתאזרח. רובם היו מתאזרחים אז. אבל עתה השלינו אותם, כי אמרנו לרשויות המקומיות יוכלו לבחור גם מבלי להתאזרח. בזמנו הנחתי שאם נרצה לעשות זאת, נקיים פעולת הסברה מיוחדת, על מנת שכל מי שרוצה להתאזרח יוכל לעשות זאת במהירות האפשרית ולהכלל בפנקס הבוחרים.
כיום אין כבר אפשרות לעשות זאת מפאת חוסר זמן ולכן אני מתנגד לביטול הנספחים.

היו"ר ז. ורהפטיג:

אם ירצו להקדים את הבחירות לסוף חודש ספטמבר מבלי להפריד בין הבחירות לכנסת לבין הבחירות לרשויות המקומיות, האם תהיה אפשרות טכנית לעשות זאת?

ד. בר-רב-האי:

שר הפנים אמר שהוא זקוק לחודש ימים להשלמת הפנקס. אם יהיה עליו להשלים רק את פנקס הבוחרים לכנסת, האם גם אז יהיה זקוק לחודש ימים?

שר הפנים:

פנקס הבוחרים נכנס לתקפו ב-15.9. לאחר מכן יש מועד של 12 יום למסירת השינויים להברי ועדת הפנקס.

ברור שאילמלא היו חגים באמצע, היינו יכולים בנקל להקדים את הבחירות בחודש או ב-5 שבועות במקום רק בשבועיים. אבל היות ויש חגים לפני הבחירות, נדמה לי שלהקדים את המועד של 3 בנובמבר נוכל רק בעוד שבוע ימים ולא יותר. גם זה פירושו עבודה רבה בלילות ותוספת טכנאים. גם זאת אפשר לעשות רק על ידי מאמץ טכני של המנגנון עד לגבול יכולתו.

צמצום מועדי ההכנה לגבי הרשויות המקומיות אף בשבוע ימים מעבר ל-3 בנובמבר עוד יותר קשה.

אם תוקף הפנקס הוא מ-15.9, הרי פרסום הודעה על מועד ומקום הצגת הנספחים והצגתם מתחילים ב-10.8. אם נחליט על הקדמת מועד הבחירות ל-3 בנובמבר, גם זה אומר עוד 1000 ימי עבודה ותוספת פקידים ארעיים, שפירושה תוספת גדולה של טעויות. אילו הוחלט על הקדמת הבחירות לפני 4 חדשים, אפשר היה לעשות את כל הפעולות ללא מאמץ.

היום האחרון להצגת נספחים הוא גם היום האחרון להגשת בקשות ועררים לשר הפנים. זהו קושי עצום לעוררים, ויש לקחת בחשבון שבסקטור הערבי יהיו כ-15 - 12 אלף איש שדבר זה נוגע להם.

אם חברי הוועדה יעברו על לוח הזמנים לבחירות לרשויות המקומיות המונח לפניהם, יוכלו להוכיח שאם לגבי הבחירות לכנסת יש אפשרות גם את המועד של 3 בנובמבר להקדים בעוד 7 - 5 ימים נוספים, הרי לגבי הבחירות לרשויות מקומיות גם המועד של 3 בנובמבר אפשרי רק בקושי רב ביותר, אם כי הוא עדיין אפשרי.

היו"ר ז. ורהפטיג:

אתמול נשאלה שאלה ושר הפנים ענה עליה היום, כי אפשר להקדים הן את הבחירות לכנסת והן את הבחירות לרשויות מקומיות ל-3 בנובמבר.

לגבי הקדמת הבחירות מעבר ל-3 בנובמבר, יש לחלק את האפשרות לשתיים: (א) שר הפנים אמר שאת המועד של 3 בנובמבר לגבי הבחירות לכנסת אפשר להקדים בעוד כשבוע ימים; (ב) לגבי הרשויות מקומיות אין להקדים את הבחירות מעבר ל-3 בנובמבר במסגרת החוקים הקיימים. הואיל ואם יקדימו את הבחירות לכנסת בעוד שבוע ימים, הן יתקיימו כמעט ב"איסרו חג", לכן לדעתי לא כדאי להפרז בגלל ימים מספר בין בחירות לכנסת לבין בחירות מוניציפליות.

לגבי הקדמת הבחירות לכנסת בחדשים, אמר שר הפנים שזה יחייב הפרדה בין בחירות לכנסת לבין בחירות לרשויות מקומיות, אלא אם הכנסת תותר על הנספחים.

שר הפנים:

זאת לא אמרתי. גם אם נותר על הנספחים, אין לדעתי כבר כל אפשרות להקדים בחדשים את הבחירות לרשויות המקומיות.

היו"ר ז. ורהפטיג:

האם יש אפשרות לא להפריד בין הבחירות לכנסת ולרשויות המקומיות ולקיימן לפני החגים?

שר הפנים:

אמרת שלגבי הכנסת אפשרי להקדים את הבחירות מעט ל-3 בנובמבר בעוד שבוע ימים; לגבי הרשויות המקומיות, בגלל הנספחים, אין גם אפשרות זאת קיימת.

היו"ר ז. ורהפטיג:

זאת אומרת, כי שר הפנים סבור שאפשר להקדים את הבחירות לכנסת לכל היותר שבוע ימים ולגבי הרשויות המקומיות ניתן יהיה להקדים בעוד שבוע רק אם יוותרו על הנספחים

שר הפנים:

בגלל הבהרות הערביים אינני מציע לוותר על הנספחים.

ד. בר-רב-האי:

אם הכוונה היא להקדים רק את הבחירות לכנסת האם יוכל שר הפנים להשלים את פנקס הבהרות חוץ שבועיים, עד 1.9, כדי שאפשר יהיה לקיים בחירות ב-22.9?

שר הפנים:

אני מתקשה כרגע לענות על זה, כי לא בדקתי שהאפשרות הקשורה בביטול הבהרות לרשויות מקומיות. לא בדקתי עם אנשי המנגנון הטכני מה הן האפשרויות אם מבטלים את הבחירות לרשויות המקומיות. אבדוק ואענה על כך.

אני תמיד צריך לקחת בחשבון תקלות שונות. לפי ציפויי המנגנון הטכני תמיד מאחר בשבוע ימים.

ע. איכילוב:

אני מבקש שלישיבה הבאה נקבל לוח תאריכים של בחירות לכנסת המבוסס על המועד של 3 בנו ולוח שני, המבוסס על המועד של 27 באוקטובר.

את אלה המציעים לקיים את הבחירות בספטמבר, מבקש אני שגם הם ימציאו לוח תאריכים משלהם. לאחר מכן נוכל בישיבה הבאה לשקול סופית את כל ההצעות.

את יו"ר הוועדה הייתי מבקש לברר בחוגים הדתיים אם הם יראו פגיעה בדבר אם הבחירות יתקיימו בחול המועד סוכות ובשבת של חג הסוכות מתקיימת אסיפות חמולה אחרונות.

שר הפנים:

שאלתי על כך נציגים שונים של החוגים הדתיים וכולם היו בדעה שהחוגים הדתיים ללא כל ספק יראו בכך פגיעה.

ע. איכילוב:

אם נחליט על הקדמת הבחירות ל-27.10 או ל-20.10, האם אין סכנה ששר הפנים יבקש כינוס הכנסת בפגרה כדי לדחות את מועד הבחירות חזרה ל-17.11?

שר הפנים:

עד כה, הצעות הדחיה באו מצדי, כי אם מצד ועדה זו. בכל שאלה של הקדמת הבחירות אני חייב קודם כל לשאול את דעת הטכנאים. נוכחתי גם לדעת שעל המועד המובטח על ידם יש צורך עוד להוסיף שבוע ימים.

היו"ר ז. ורהפטיג:

אני מציע לדון היום בשלושת החוקים. בהצעה להפריד בין הבחירות לכנסת לבין הבחירות המוניציפליות נדון כאשר נבאם תוגש הצעה כזאת.

ב. אזניה:

אינני מעלה כלל על הדעת אפשרות של עריכת בחירות בחול המועד סוכות. אני מכיר מאות יהודים שאינם כותבים בחול המועד. לכן אפשרות כזאת אינה באה בחשבון. אם ב-3.9 יושלם הפנקס, מה הן הפעולות שלו שר הפנים לא ניתן לבצען עד ל-20.9, אם יוצע יום זה כיום הבחירות?

האם זה מסתמך על ההנחה של הפרדת הבחירות?

שר הפנים:

ברור. אבל איצני רוצה שיפרשו כאילו זהו
ביטול הבחירות המוניציפליות. הן יתקיימו

ב. אזניה:

השנה ואולי אפילו בחודש נובמבר.

מטעם טיעוני אני מבקש לא לקבל היום כל החלטה.

י. שופמן:

איצני ודאג כל סבה לא להחליט היום לעצם העני
הקדמת הבחירות ל-3 בנובמבר מוצעת מסיבה
מטאורולוגית. אבל צריך להודיע מיד למשרד הפנים על הקדמת הבחירות, כדי שהמשרד
יוכל לאחוז בכל האמצעים הדרושים. הקדמת הבחירות מעבר ל-3 בנובמבר דורשת
גם הזמנת יו"ר ועדת הבחירות המרכזית, ולברור אתו אם הוועדה תוכל לעמוד
בתאריך 29.9 בתאריך הבחירות.

רק אם שר הפנים יוכל בראשית ספטמבר
להגיש לוועדת הבחירות המרכזית את פנקס הבחורים המושלם ורק אם יו"ר ועדת
הבחירות המרכזית יביע דעתו כי הוועדה תוכל לסיים עבודתה עד 29.9, רק אז
יהיה מקום לדון על הפרדת הבחירות לכנסת מהבחירות המוניציפליות.

י. בורג:

ההצעה להקדים את הבחירות ל-3 בנובמבר
נזבעת מסיבה מטאורולוגית. כל הקדמת
נוספת באה מסיבה אידיאולוגית-פוליטית. בתרשומתי מדובר שר הפנים שהקדמת
הבחירות ל-3 בנובמבר מטילה על המצבון הטכני פאמץ עד קצה גבול יכולתו.

אני שואל את יו"ר הוועדה אם מבחינה
חוקית קיימת אפשרות מעין זו שלאחר שהוועדה העביר לקריאה ראשונה את הצעת
החוק להקדים את הבחירות ל-3 בנובמבר, יוכלו לאחר זאת להציע בוועדה
הקדמת הבחירות לתאריך עוד יותר מוקדם. אם קיימת אפשרות כזאת שתוך כדי
דיון עקרוני יציעו הסתייגות פוליטית להקדים עוד יותר את הבחירות; אצביע
עכשיו נגד העברת הצעת החוק לקריאה ראשונה, ואנסה לגייס רוב למען קיום
הבחירות במועדן המקורי - ב-17.11. אם ימשיכו ירצה לשנות את התאריך הזה,
יצטרך להציע בכנסת הצעת חוק מיוחדת.

ב. לוקר:

גם אני מציע לדחות את ההחלטה עד ליום ב' הקרוב,
ועד אז יהיה בידינו כל החומר הנוגע לעניין.

שר הפנים:

החומר כולו כבר נמצא בידי חברי הוועדה.

ח. צדוק:

שר הפנים אמר שאם במקום 3.11 יציעו תאריך
בחירות מוקדם יותר; הוא לא יעורר את טענת

נושא חדש.

אין זה בדיוק כך.

שר הפנים:

נוסף על הרשימות שביקש חה"כ איכילוב; אבקש
משר הפנים להגיש לנו גם לוח זמנים המבוסס

ח. צדוק:

על הפרדת הבחירות.

שר הפנים:

זאת לא אוכל להגיש, כי החוק מחייב קיום
בחירות ביחד גם לכנסת וגם לרשויות המקומיות.

ח. צדוק:

למעשה, שר הפנים היה מוכן למסור לוח זמנים
זה בתשובה לשאלת חה"כ בר-רב-האי, אשר שאל
מה תהיה התמונה אם לא יצטרפו להשלים את פנקס הבחורים לרשויות המקומיות.
שר הפנים ענה על כך שכרובע אין בידו לתת תשובה וכי הוא צריך לברר שאלה
זו עם הסכנאים. זוהי הרשימה שאני מבקש אותו להמציא לוועדה.

היו"ר ורהפטינג:

אם הוועדה תבקש אינפורמציה, אני מניח ששר הפנים
ימציא אותה. גם חבר ועדה יכול לבקש אינפורמציה,
אלא שאז תלויה המצאתה ברצון טוב מצד השר. שר הפנים הודיע לא פעם כי
היועצים המשפטיים של משרדו מוכנים תמיד להושיט עזרה משפטית לחברי-כנסת
הרוצים להציע הצעות חוק פרטיות.

שר הפנים:

גם בהכנסת הצעת חוק זו פנו למר צילן והוא
הגיש את מלוא העזרה.

היו"ר ז. ורהפטיג:

כל דשימה המבוססת על הפרדת הבחירות היא בבחינת הצעה פרטית של חבר ועדה ועליו לפנות בקשר עמה ליועץ המשפטי של ממשד הפנים.
סוכם אתמול בישיבה שאין כל קשר בין ההצעה להקדי את הבחירות ל-3.11 לבין ההצעה להפריד בין הבחירות לכנסת לבין הבחירות לרשויות המקומיות.

מכיוון שנציגי סיעה אחת פנו בבקשה לא להחליט היום ביחס להעברת 3 הצעות החוקים לקריאה ראשונה, אינני יכול שלא לדחות את קבלת ההחלטה לישיבה הבאה. אם בישיבה הבאה יסתמן רוב בעד אסדרת הבחירות, לא נדון בשלוש הצעות החוקים, אלא תבוא הצעה חדשה. אבל בוודאי שאין לערבב מין בשאינו מינו.

שר הפנים:

הותקפת אתמול על ידי עתונאים אשר טענו מצדי, כ מסרו להם שאני בוועדת החוקה, חוק ומשפט - בניג לדברי במליאת הכנסת - התנגדתי להקדמת הבחירות. אני רוצה לקבוע לפרוטוקול, כי אני מניח שאף חבר ועדה לא יערער על כך שמה שאמרת אתמול והיום בוועדה זו הוא כי אפשר וצריך להקדים את הבחירות. אני יוצא מתוך הנחה מטאורולוגית ופוליטית שכדאי ואפשר לצמצם את תקופת הבחירות, וכי הדבר בריא מבחינה מסויימת. אני קובע כי לא דיברתי בוועדה זו אף במשהו אחרת משריברתי במליאת הכנסת. הצעות דחיה לתקופה נוספת, מעבר ל-3.11, לא באו מצדי. ההצעה להשאיר את תאריך הבחירות הקודם בוודאי לא באה מצדי.

הישיבה נבעלה ב-30